

Inna Podbereznykh, Ph.D. in History, Associate Professor, Petro Mohyla Black Sea State University Nikolaev, Ukraine.

REALIZATION OF FOREIGN-POLICY STRATEGY OF THE UNITED STATES OF AMERICA IN COUNTRIES OF SOUTH-EAST ASIA

Abstract. *The article attempts to analyze and consider implementation of foreign policy strategy of America on the Association of Southeast Asian Nations; highlights the geopolitical relations of the USA and ASEAN. Also examines the main trends of political and economic relations and international security in that region. In the article the expression policy, diplomacy, the second administration of President Barack Obama's ASEAN countries. Showing realities relations of Southeast Asia and the United States identified the prospects for further cooperation. The interaction processes of regional and global inter-state agreement cooperation are studied. It's proved a significant role of the USA in the relations and regional security of Southeast Asian countries. The analysis highlighted a number of issues which remain as the subject of forecasting and researching of experts in history and international relations. It's scientific reasoned that the hedging strategy of the United States are relative. For the states of Southeast Asia the US role was crucial and only on these countries depend whether they can't or not bring to life their strategies. Strategies are a significant pragmatic alternative way to include a number of activities aimed to preventing and contrasting the destabilizing power. If Washington wants to support them, it will help to focus on the most effective diplomatic and economic aspects in the expansion of its influence on these regions.*

Key words: ASEAN, APR, foreign policy strategy, national interests, regional influence, USA.

УДК 3273\327 (477)

Олена Пархомчук,
доктор політичних наук, професор,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Марія Кононенко,
аспірантка,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ФАКТОРУ НА КИТАЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ В РЕГІОНІ ПЕРСЬКОЇ ЗАТОКИ

Анотація. *Стаття присвячена важливій науковій проблемі – визначенню впливу енергетичного фактору на динаміку китайсько-американських відносин в регіоні Перської затоки. Перська затока грає найважливішу роль в системі глобальної енергетичної безпеки. В постбіполярний період політична роль Китаю в регіоні Перської затоки відчутно активізується. Намаганням США одноосібно контролювати безпеку Затоки Китай протиставляє налагодження зв'язків з країнами регіону, що визначається комплексом його геополітичних та гео економічних інтересів. Політика КНР в регіоні Перської затоки являє собою, з одного боку, важливу частину її глобальної стратегії, близькосхідного напрямку її зовнішньої політики, з іншого – окремий напрям політики, що має специфічні характеристики, мотиваційні фактори та практичні засоби реалізації.*

З'ясовано пріоритети зовнішньої політики Пекіну в відносинах з зовнірешіональними акторами в контексті суперництва за вплив в регіоні. Доведено, що КНР, на відміну від США, не визначає головні напрями геополітичних процесів в регіоні Перської затоки. Політика США в Перській затоці виступає в якості головного зовнішнього фактору формування і реалізації політики Китаю, а його енергетична безпека багато в чому буде

залежити від рівня координації та взаєморозуміння з Сполученими Штатами.

Ключові слова: США, КНР, Перська затока, РСАДПЗ, Близький Схід, енергетичний фактор.

Враховуючи геополітичне, гео економічне та культурно-історичне значення регіону Перської затоки, він завжди був ареною зіткнення і перетлітіння інтересів великих держав. Тому вважаємо за необхідне розглянути питання розбудови зовнішньополітичної стратегії КНР в цьому регіоні з врахуванням інтересів та перспектив інших зовнірешіональних держав, зокрема США.

Активізація дипломатичних, енергетичних і економічних інтересів Китайської Народної Республіки в стратегічно важливому регіоні Перської затоки стала однією з найбільш помітних міжнародно-політичних тенденцій останніх років. Стрімке економічне зростання, прискорена інтеграція в світову економіку призвели до посилення впливу КНР на міжнародні відносини, зміни статусу на міжнародній арені, виходу на позиції відповідальної глобальної держави (responsible global power). Раніше Китай розглядав себе в якості регіонального лідера, але завдяки проведенню багатовекторної політики він поступово перетворюється на глобальний центр сили.

Особлива увага в міжнародно-політичній науці приділяється зовнішній політиці КНР, розвитку відносин Китаю з провідними акторами сучасної міжнародної системи, зокрема США. В той же час майже поза увагою дослідників залишилися питання визначення впливу енергетичного фактору на китайсько-американські відносини в регіоні Перської затоки.

На сучасному етапі Китай є однією з найбільш динамічних держав, що розвиваються, що неминуче призводить до зміни його ролі в системі міжнародних відносин. Ця зміна знайшла відображення в активізації зовнішньополітичної стратегії Пекіну в країнах та регіонах, які раніше не входили до складу пріоритетних для нього. Цьому сприяло і перетворення КНР в експортера нафти, що призвело до активізації його політики на близькосхідному напрямі.

У період біполярного протистояння в політиці Пекіну домінували політичні елементи, роль КНР на Близькому Сході обмежувалась підтримкою радикальних арабських режимів в їх боротьбі проти імперіалізму та колоніалізму. В 1970-х роках, в умовах посилення конфронтації з Радянським Союзом, арабські країни почали розглядатись Пекіном в якості сили стримування посиленню в регіоні радянського впливу. В 1980-х – 1990-х роках починає формуватись нова зовнішньополітична доктрина Китаю, теоретичні засади якої базувались на економічному прагматизмі.

Прискорена модернізація китайської економіки потребувала значного збільшення енергетичних ресурсів. До 1993 року Китай задовольняв свої нафтові потреби за рахунок внутрішніх ресурсів, але поступово збільшується його залежність від зовнішніх джерел. Головним джерелом енергоресурсів для Китаю стає Близький Схід. Близькосхідний регіон перетворюється на головне джерело постачання нафти для Китаю. В 2012 році доля близькосхідної нафти становила більше 60% загального китайського імпорту рідкого палива (для порівняння, 26% американського імпорту рідкого палива). За підрахунками Міжнародного енергетичного агенства, до 2035 року імпорт нафти КНР з країн Близького Сходу буде становити приблизно 54% від загального імпорту нафти, в той час як імпорт

нафти США з цього регіону може скоротитись до 3%. Це може призвести до активізації політики КНР в регіоні та його більш активній ролі в галузі забезпечення регіональної безпеки, зокрема в Перській затоці. Розширюючи сфери свого впливу в близькосхідному регіоні, Пекін прагне до обмеження там геополітичного впливу інших зовнірешіональних держав, в той же час офіційно декларуючи неперешкоджання країнам, які вже мають там значний вплив – США, Японії, країнам ЄС. В Саудівській Аравії та Кувейті КНР стикається з жорсткою конкуренцією з боку США, в Ірані – з боку Японії та РФ.

Стратегічною метою близькосхідної політики Китаю стало налагодження взаємовигідних економічних зв'язків з країнами регіону, перш за все в енергетичній сфері.

Головним постачальником нафти стає Саудівська Аравія (чверть нафтового імпорту КНР), Іран посідає третє, а з 2012 року – четверте місце серед головних постачальників нафти для Пекіну.

Зміцнювалися і політичні відносини КНР з цими країнами. Ще в 1999 році під час візиту до Ер-Ріяду Голови КНР Цзян Цземіня було встановлено «стратегічні відносини» з Саудівською Аравією в галузі енергетики. В обмін на поставки нафти Китай надає Саудівській Аравії можливість здійснювати операції на своєму нафтовому ринку. В 2004 році була підписана китайсько-кувейтська угода щодо співробітництва в нафтогазовій сфері. Були встановлені відносини стратегічного партнерства між КНР і країнами РСАДПЗ. Таким чином, створюється багаторівнева система двостороннього та багатостороннього діалогу КНР з державами регіону на різних державних рівнях, а також у сфері бізнесу.

У період постбіполярності загострюється геополітичне суперництво за вплив в регіоні Перської затоки між провідними світовими центрами сили, такими, як США, ЄС, Китай та РФ. В умовах глобалізації регіональні та локальні проблеми стають світовими і потребують колективного вирішення. В зв'язку з зростанням ролі «нафтового чинника» в міжнародних відносинах і посиленням важливості Перської затоки відбуваються зміни глобальної карти геополітичних інтересів з боку провідних світових держав. На початку ХХ століття регіон був сферою впливу Великої Британії, являв собою «англійське озеро». Посилення конкурентної боротьби за нафту Затоки між міжнародними нафтовими монополіями призвело до активізації там політики США. Після рішення парламенту Великої Британії в 1968 році щодо виводу британських збройних сил «на схід від Суєцу» і утворення там незалежних держав – ОАЄ, Катару, Бахреїну, Оману в 1971 році (раніше, в 1961 році, незалежність отримав Кувейт) там посилюються позиції США. «Доступ до нафти» Перської затоки перетворюється в ключове завдання їх зовнішньої політики, а регіон Перської затоки перетворюється в самостійний напрям зовнішньої політики США, свідченням цього стають щорічні слухання конгресу з проблем регіональної безпеки та аналітичні матеріали дослідницької служби конгресу [1].

Якщо раніше регіон був місцем зіткнення інтересів провідних країн Заходу, перш за все Великої Британії та США, згодом в конкурентну боротьбу за сфери впливу поступова вступає і Китай.

Починаючи з 1970-х рр. США виступають в якості найбільш активного зовнішнього політичного та військового фактору міжнародних відносин в регіоні Перської затоки. В «доктрині Картера» (1979 р.) і надалі вони неодноразово

підкреслювали «життєво важливий характер» своїх інтересів в багатому на нафту регіоні Перської затоки, які вони будуть захищати всіма засобами, включаючи військові, від загроз з боку зовнірєгіональних держав.

На рівні внутрішньорєгіональному США, починаючи з 1971 року, тобто з часу виводу англійських збройних сил з регіону «на схід від Суецу», проводили так звану «політику двосторонньої опори» на монархічні режими Ірану та Саудівської Аравії в забезпеченні безпеки та політичної стабільності (1971–1979 рр.). Крах шахського режиму та проголошення Ісламської республіки Іран призвели до порушення внутрішньорєгіональної безпеки, проявами чого стали ірано-іракська війна (1980–1988 рр.) та кувейтська криза і Перша війна в Перській затоці (1990–1991 рр.). Зміни в політиці США з проблем рєгіональної безпеки знайшли відображення в тому, що від політики «двосторонньої опори» вони перейшли до посилення власної військової присутності та опори на арабські монархічні режими, які в 1981 році створили РСАДПЗ (не в останню чергу для протистояння військовій загрозі з боку ІРІ), в забезпеченні внутрішньорєгіональної стабільності, при ізоляції Ірану та Іраку. Політична ініціатива в регіоні переходить до прозахідних політичних режимів РСАДПЗ. Саудівська Аравія стає, по суті, визначальним фактором прийняття рішень по регіону в цілому. Іран та Ірак потрапляють в довготермінову низку військових, політичних та економічних криз різної інтенсивності.

У цей період Китай поступово активізує свою політику в регіоні, де закладаються основи його політики балансування та вибіркової підтримки сторін. Так, під час ірано-іракської війни він постачав озброєння обом воюючим сторонам.

Після закінчення холодної війни і розпаду СРСР глобальна біполярна структура міжнародних відносин поступилась місцем монополярній. На Близькому Сході, зокрема в регіоні Перської затоки, політичною реальністю стало прагнення США затвердити себе в якості єдиної сили, здатної нести відповідальність за рєгіональну стабільність. 23 січня 1987 року президент Р. Рейган в офіційній заяві уряду США надав гарантії захисту країнам РСАДПЗ від загрози ззовні та внутрішніх кризових подій [2, с. 99].

У цьому регіоні фактично була встановлена постійна військова присутність США і НАТО. Наприкінці Першої війни в Перській затоці там було розташоване найпотужніше військове угруповання НАТО, завершено створення низки військових баз для ведення крупномасштабних військових операцій. На Байреїні була розташована головна база ВМС США на Близькому Сході, в Омані США і Велика Британія спільно використовували бази в Салалі, Сібі, Туруганті, Хасабі, на острові Масіра.

Для розуміння політики США в регіоні Перської затоки, яка на протязі періода постбіполярності виступала в якості головного зовнішнього чинника формування і реалізації зовнішньополітичної стратегії КНР в цьому регіоні, вважаємо за необхідне розглянути її як кризь призму пріоритетів глобальної стратегії США, так і в загальному контексті китайсько-американських відносин.

У період адміністрації Б. Клінтона відбувався процес інституації китайсько-американських відносин, хоча його ідея щодо розвитку стратегічного співробітництва не знайшла відображення в практичних політичних справах. Прихід до влади республіканської адміністрації Дж. Буша мав негативний вплив на розвиток двосторонніх відносин. Як заявив Дж. Буш, він розглядає Китай в якості

суперника (competitor), а не стратегічного партнера [3, с. 95.] В вересні 2005 року на засіданні комітету по американо-китайським відносинам заступник державного секретаря США Р. Золік запропонував розбудувати американську стратегію щодо Китаю шляхом залучення його стати «відповідальним зацікавленим учасником» в системі міжнародних відносин (responsible stakeholder in international system), а не використовувати щодо нього стратегію ізоляції (fencing) [3, с. 98].

У період президенства Б. Обама основними пріоритетами глобальної стратегії стало прагнення до збереження американського домінування за рахунок підтримання прийнятної для США балансу сил у світі; недопущення появи рівної за могутністю держави-супротивника чи коаліції держав, які могли б змінити баланс сил в будь-якому важливому для США регіоні, зокрема в «життєво важливому» регіоні Перської затоки; недопущення отримання доступу до ядерної зброї чи ЗМЗ потенційними супротивниками США, як державам, так і недержавним акторам, зміцнення режиму нерозповсюдження з опорою на дипломатичні засоби, не виключаючи при цьому в разі необхідності і силових заходів; боротьба з тероризмом; розповсюдження демократії та американських цінностей. До ключових трендів, які безпосередньо торкаються інтересів США, їх правлячі кола відносили економічне зростання Китаю і його прагнення посісти адекватне місце в світовому економічному і політичному порядку. Тому, як підкреслювала держсекретар США Х.Клінтон, важливим елементом стратегії США є встановлення відносин взаємодовіри з Китаєм., хоча, зараз «G-2» (ідея «глобального кондомініуму» США та КНР) не існує. [4, с. 326]. В офіційних документах США Китай не розглядався в якості супротивника. В щорічній доповіді конгресу США в 2010 році Б. Обама підкреслив, що «в американо-китайських відносинах існують протиріччя і труднощі, але відсутні передумови, що ми маємо бути супротивниками» [4, с. 333]. В той же час з точки зору деяких експертів, можливість конфлікту збільшується внаслідок нарощування активності зовнішньої політики КНР, яка послідовно посилює свій вплив на події в Азії за принципом концентричних кіл, які постійно розширюються, адже, як слушно зазначає Дж. Най, впевненість у невідворотності конфлікту може стати однією з причин його виникнення [4, с. 333]. Маючи глобальні геополітичні та гео економічні інтереси, США прагнули переформатувати близькосхідний регіон з метою збереження свого провідного становища та недопущення контролю над ним з боку інших акторів, зокрема Китаю, інколи навіть нехтуючи загрозою дестабілізації ситуації. Оскільки політика США має глобальний вимір та відіграє провідну роль у моделях та сценаріях розвитку міжнародних відносин, близькосхідний вектор демонструє як можливості та межі американської могутності, так і ймовірне здійснення одного з них – «безполярного безладу» (за Р. Хаасом); постамериканського світу Ф. Закарії, багатоцентричного світу, світу мережевого або системного хаосу (Дж. Аррігі).

Барак Обама не хотів би втягнути країну в нову війну на нестабільному Близькому Сході, тому США вже не діють в односторонньому порядку, як це було у випадку з Іраком. У ситуації з Сирією США і так опинилися в складній ситуації, коли проголошували готовність нанести військовий удар по Дамаску, а потім пішли на компроміс, що було сприйнято союзниками на Близькому Сході як «дипломатичну поразку» США та «дипломатичну перемогу» РФ. Це ж саме стосується і оцінки арабськими монархіями позиції США з іранського питання.

Слід сказати, що ситуація навколо сирійського питання та позиції Росії і Китаю продемонстрували контури нової системи міжнародних відносин, де наявні інші центри, окрім США. Все свідчило про те, що закінчується період глобального домінування США.

Реконфігурація регіональних відносин та зростання нестабільності призвели до дестабілізації та більшої поляризації близькосхідного регіону. Барак Обама вказував, що політика США буде зосереджена на досягненні ядерної угоди з Іраном, встановленні миру між ізраїльтянами й палестинцями, іранська проблема й послабленні сирійського конфлікту [5].

Багато питань, зокрема просування демократичних цінностей, відходять на задній план. Очевидно, що на подібну політику США вплинула «політична поразка» Обами у сирійському конфлікті. Все це свідчить про перехід до стримування від застосування сили, звичайно, якщо не йдеться про акти агресії проти США чи їхніх союзників, порушення постачання нафти, зброю масового знищення чи терористичну загрозу.

Деякі дослідники зазначають, що помітною тенденцією останніх років є зменшення зацікавленості США близькосхідним регіоном. Переглядаються національні інтереси США, пріоритетного значення набувають інші регіони. Насамперед, мова йде про «стратегічний поворот» зовнішньої політики США в сторону Азії – «pivot to Asia» (де спостерігається помітне зміцнення військової та економічної потуги Китаю) в умовах скорочення витрат на оборону, що потребує звуження спектру зобов'язань на Близькому Сході. Але, як зокрема зазначається в доповіді Е. Даунс на засіданні спільної американо-китайської комісії по економічному співробітництву та безпеці в липні 2013 року, незважаючи на скорочення залежності США від імпорту нафти Затоки, вони будуть продовжувати грати свою роль в забезпеченні безпеки регіону, зокрема в контролюванні безпеки шляхів транспортування нафти через Ормузьку протоку та в боротьбі з міжнародним тероризмом, в проблемі нерозповсюдження ЗМЗ. В той же час в доповіді не виключалась активізація політичної та військово-політичної ролі КНР, зокрема використання нею тісних політичних зв'язків з Тегераном, щоб запобігти загрозі закрити Ормузьку протоку. Не виключається можливість військово-морської присутності Китаю в Перській затоці [6].

Важливою є точка зору з цього приводу офіційного Пекіну, яку висловив китайський високопосадовець, посол з особливих доручень на Близькому Сході Ву Сук, який вважає, що в найближчому майбутньому навряд чи можна прогнозувати згортання американського впливу в регіоні Перської затоки [7]. Слід враховувати також геополітичне суперництво Китаю та США в регіоні Близького Сходу (де відбувається відкат американської політики), не говорячи про Азійсько-Тихоокеанський вектор. Тому ідея «глобального кондомініуму» (G-2) відкидається, а більш прийнятним виступає варіант, коли «кожен за себе в світі G-Zero».

Отже, в період постбіполярності досить чітко простежується тенденція до посилення позицій КНР в регіоні Перської затоки. Розширюючи сфери свого впливу в регіоні, Пекін прагне до обмеження там геополітичного впливу інших зовнірешіональних держав, в той же час офіційно декларуючи неперешкоджання країнам, які вже мають там значний вплив – США, Японії, країнам ЄС. Американський дослідник Д. Алтерман, директор близькосхідної програми Вашингтонського Центру стратегічних і міжнародних досліджень посилається на

точку зору китайського високопосадовця з міністерства закордонних справ: «Коли ми ставимо перед собою завдання, ми знаємо наші можливості...і ми маємо дуже обмежені можливості впливу в Затоці [8]. Колишній посол Саудівської Аравії в Китаї Хелід аль-Родхан зазначає, що китайці вважали Затоку «ділянкою великих держав» і ухилялись від втручання...в регіоні, де вони мали обмежений вплив» [8]. Лише посилення енергетичної залежності змусило Пекін порушити це правило. Зовнішньополітичну стратегію КНР в регіоні Перської затоки цілком пояснюють стратагеми «віднімай поступово, як убуває місяць, давай потроху, як теплішає повітря навесні», оскільки Китай укріплює свої позиції в регіоні поступово, спираючись на свою економічну потугу та м'яку силу, та, «спокійно очікує, доки супротивник стомиться» з метою наприкінці «змусити тигра залишити гору».

У регіональному контексті геостратегічних розрахунків Китаю полягав в тому, що обмеження втручання Заходу та його впливу на формування результатів ситуації в регіоні відповідає інтересам Китаю, оскільки це послабить позиції США в регіоні і не дасть змогу, щоб наступною ціллю став Іран, оскільки він є дуже важливим союзником Китаю як з точки зору постачання нафти, так і в якості противаги Ізраїлю та Туреччині.

У контексті глобальному це означало зближення позицій КНР та РФ, що дало привід деяким китайським експертам припустити можливість формування вісі Москва-Пекін, метою якої має стати опозиція «американському імперіалізму», оскільки їх співробітництво може стати більш корисним, ніж ізольована політика протесту проти гегемонії США. Цілком вирогідно, саме тому Китай підтримував Росію в важливому для неї питанні Сирії, як надалі він став робити це з українського питання, а Росія в свою чергу підтримувала Пекін з важливих для нього питань.

У той же час завдяки своїй зваженій політиці «балансування і вибіркової підтримки сторін» Китай спромігся стати єдиною країною з постійних членів РБ ООН, яка підтримувала партнерство одночасно з Іраном та Саудівською Аравією, а також з одного боку з Іраном та Сирією, з іншого – з Саудівською Аравією та Катаром. Цього він досягнув завдяки максимальному дистанціюванню від конфліктів, утримання від голосної риторики і демонстративних дій, обмежуючись лише закликами до ворогуючих сторін відновити мир і злагоду.

Серйозним випробуванням для зовнішньої політики Китаю, одним з головних принципів зовнішньої політики якого була «концепція невтручання» стали події Арабської весни. Китай змушений був адаптувати до цих подій власну зовнішньополітичну стратегію. Він, як це було доведено в попередньому підрозділі, здійснив заходи як щодо захисту своїх економічних та політичних інтересів в регіоні, так і щодо попередження потенційних наслідків вказаних подій у себе вдома та забезпечення внутрішньої політичної стабільності.

На підставі дослідження впливу енергетичного фактору на китайсько-американські відносини в регіоні Перської затоки виокремимо декілька можливих сценаріїв їх еволюції.

Сценарій перший – поєднання елементів суперництва за вплив в регіоні і співробітництва між США та КНР, регіональний конгейджмент (стримування+залучення). З точки зору української дослідниці І. Вишневської-Черкас, поєднання різнополярних категорій стримування та залучення дає можливість США, з одного боку, здійснювати залучення КНР до співпраці, спільно

боротись з загрозами, з іншого – стримувати амбітність КНР [9, с. 15-16.]. Реалізація цієї стратегії ставить Китай в більш вигідне становище, оскільки на стадії залучення підвищується конкурентоспроможність Китаю, тому американська політика переходить у фазу стримування. У цей період КНР стає об'єктом залучення з боку інших акторів міжнародних відносин, зокрема РФ та країн Перської затоки, не тільки Ірану, але й країн РСАДПЗ, які прагнуть до диверсифікації відносин з зовнішніми акторами, балансуючи між ними. Країни РСАДПЗ зацікавлені в більш активній ролі Китаю в регіоні. Як зазначає арабський дослідник Халід аль-Родан, для них є більш привабливою і «безпечною» китайська риторика щодо країн регіону с закликами до «енергетичної взаємозалежності», «енергетичної безпеки» та «стратегічного партнерства», ніж риторика США щодо власної «енергетичної незалежності» [8].

Зрозуміло, що якщо активізація співробітництва КНР з країнами Затоки буде суперечити інтересам Сполучених Штатів, вони розпочнуть новий етап залучення КНР. Таким чином, маятникова політика США створює модель, за якою інтереси КНР завжди знаходяться в точці перетину конкурентних сил, що дає Пекіну змогу використовувати цю перевагу.

Сценарій другий – посилення економічного і політичного впливу КНР в регіоні, активізація її ролі в забезпеченні регіональної безпеки, поляризації в регіоні по лінії КНР-США, що може призвести до конфронтації. США здійснюють тиск на країни регіону, які прагнуть до активізації співробітництва з Китаєм, перш за все в військовій сфері, політичні еліти країн РСАДПЗ балансують між ними.

Сценарій третій – посилення впливу США і витіснення Китаю. США спрямовують ресурси на реалізацію стратегії переспрямування розповсюдження китайського впливу з південного на північний напрям, в сторону Росії.

Таким чином, в регіоні Перської затоки Китай проводить багатовекторну політику, крізь призму основних моментів якої можна визначити ряд істотних елементів зовнішньополітичної стратегії Пекіну загалом. Еволюція зовнішньополітичної стратегії КНР відбувається в контексті поступового самоусвідомлення Китаєм свого нового статусу, розробки концепції його відповідальності як глобальної держави. Китай буде і надалі продовжувати цю політику, виходячи з необхідності захисту своїх зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних інтересів.

Література

1. URL to Oil – the United States Relationships with Saudi Arabia and Iran. Printed at the request of H. Jackson, Chairman, Committee on Energy and Natural Resources. United States Senate. – Wash., 1977. – 113 p; Iraq claims act of 1993: Hearings and markup before the Committee of Foreign affairs and its subcommittee on arms control international security and science, and Europe and Middle East. House of representatives, 103d Congress, 1st session. – Wash.: Gov. print. off., 1993. – 219 p.; Obama B. Renewing American Leadership / B. Obama // Foreign affairs. –2007. – February. – Vol. 86. – N 4. – P. 2-16; Overview of the situation in the Persian Gulf. Hearings and markup before the Committee on Foreign Affairs and its subcommittee on arms control, international security and Science, and on Europe and the Middle East. House of Representatives. – Wash.: Gov. print. off., 1987. – 334 p; Persian Gulf. Are we committed? At what cost? A dialogue with the Reagan Administration on United States Policy. Prepared for the use of the Joint Economic Committee. Congress of the US. – Wash.: Gov. print. off., 1981. – 46 p; Persian gulf: Report to the majority leader, US Senate from senator Glenn J. a. senator Warner J. on their trip to the Persian gulf May 27 – June 4, 1987. – Wash.: Gov. print. off., 1987. – 214 p; Scott Anderson, «A potential Partnership: Sino-Saudi Relations,» Wilson Journal of International Affairs, 2004. [Electronic resource]. – URL: <http://www.student.virginia.edu/~irouva/journal/ContentsS2004.pdf> ;

The conclusion of the third meeting of Ministers of the strategic dialogue between the People's Republic of China on cooperation and Council. [Electronic resource]. – URL: <http://www.gcc-sg.org/indexde55.html?action=News&Sub=ShowOne&ID=3173&T=A> The Middle East, 1974; New Hopes, new challenges. Hearing before the Subcommittee on the Near East and South Asia of the Committee on Foreign Affairs. House of representatives, 94 Congress. – Wash.: Gov. print. off., 1974. – 122 p.; The Persian gulf, 1974: money, politics, arms and power. Hearing before the Subcommittee on the Near East and South Asia of the Committee on Foreign Affairs. House of representatives, 93 Congress, 2 session. – Wash.: Gov. print. off., 1975. – 267 p.; The Persian gulf, 1975: the continuing debate on arms sales. Hearing before the special Subcommittee on investigations of the Committee on International Relations. House of representatives, 94 Congress, 1st session. – Wash.: Gov. print. off., 1976. – 261 p.

2.Международные проблемы Ближнего Востока. 1960-е – 2013 г.: монография / А. Ю. Олимпиев, А. М. Хазанов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2013. – 351 с.

3.Современный Китай в системе международных отношений / Отв. ред. Д. В. Буяров. Изд.3-е. – М.: ЛЕНАНД, 2015. – 280 с.

4.XXI век: перекрестки мировой политики / Отв. ред. М. А. Неймарк. – М.: «Канон+» РООИ «Реабилитация», – 2014. – 424 с.

5.Инаугурационная речь Барака Обамы. [Electronic resource]. – URL: http://www.intelro.ru/strategy/gos_usa/3356-inauguracia-rech-baraka-obamy.html.

6.Downes Erica S. China-Middle East Energy Relations. Brookings Institution. US-China Economic and Security Review Commission. June 6, 2013. [Electronic resource]. – URL: <http://www.ft.com/cms/s/0/c9a93230-e8d4-11de-a756-00144feab49a.html#axzz1sfvJr7Ct>.].www.brookings.edu\research\testimony/2013\06\06-china-middle-

tast-energy-downs.

7.Wu Sike Middle East remains Vital Pillar in US Global Strategy. [Electronic resource]. – URL: [www.chinausfocus.com\print\?id=33063](http://www.chinausfocus.com/print/?id=33063).

2 Alterman Jon. China in the Middle East. Statement before the U.S. – China Economic and Security Review Commission. June 6, 2013. [Electronic resource]. – URL: [www.csis.org\mideast](http://www.csis.org/mideast) .

28. Вишневська-Черкас І. Стратегія стримування і залучення в американо-китайських відносинах. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. Київ, 2015, – 24 с. Alterman Jon. China in the Middle East. Statement before the U.S. – China Economic and Security Review Commission. June 6, 2013. [Electronic resource]. – URL: [www.csis.org\mideast](http://www.csis.org/mideast).

Parkhomchuk Olena, Doctor of Politics, Professor, National Taras Shevchenko University of Kyiv.

Kononenko Mariya, PhD student, National Taras Shevchenko University of Kyiv.

EFFECTS OF THE ENERGY FACTOR WITH REGARD TO THE US-CHINA INTERNATIONAL RELATIONS WITHIN THE PERSIAN GULF REGION

***Abstract.** Referenced article is the overview of the important scientific problem – determination of the power industry influence on the US-China international relations within the Persian Gulf region.*

Persian Gulf region plays a really important role within the system of the global energy security. Hence, high importance is allocated to the power industry as Chinese factor of influence in the Middle East and its role in the US-China international relations. Within the post-bipolarperiod, political influence of China in the Persian Gulf region is substantially growing. US attempts to unilaterally control security in the Gulf is opposed by Chinese establishment of relations with those countries of the region, who are falling within its geopolitical and geoeconomical sphere of interest.

It is defined a set of peculiarities of China's interaction with the other external actors in context of regional rivalry for influence in the region. It is proved that as China, unlike the United States, does not determine a general direction of geopolitical processes in Persian Gulf, US policy in the Region is the main external determinant for Chinese foreign policy strategy formation and implementation, and energy security of China will mostly depend on the level of cooperation and understanding between China and the United States.

It is proven that an essential tool for ensuring economic interests of China in Persian Gulf is to prevent strengthening of geopolitical influence of other external actors by creating alternatives based on potential of Chinese economy.

Key words: USA, Republic of China, Persian Gulf, energy factor, CCASG.